

Ростислав Бобренко Rostyslav Bobrenko

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри журналістики, видавничої справи, поліграфії та редагування Університету «Україна», магістрант кафедри дизайну Університету «Україна»

Candidate in Pedagogical Sciences (Ph. D.), docent, University "Ukraine"

e-mail: office@uu.edu.ua orcid.org/0000-0001-7674-301X

Художня трансформація дорожніх знаків у творчості Клета Абрахама в контексті стріт-арту

Artistic Transformation of Road Signs in the Works of Klet Abraham in the Context of Street Art

Анотація. Розглянуто концептуальні засади художньої трансформації дорожніх знаків К. Абрахамом у контексті стріт-арту. Наведено вимоги до функціонування дорожніх знаків, а також окреслено мотиви митців стріт-арту. Надано пропозиції щодо гармонізації стосунків між творцями стріт-арту та громадськими інституціями міста.

Втілюючи свою концепцію, і К. Абрахам, і інші вуличні художники наражаються на небезпеку санкцій і осуду громади через брак належного діалогу між митцями, владою і суспільством.

Варіантами розв'язання ситуації є регламентація місць для створення творів вуличного мистецтва, лімітованість художніх проєктів та їх відбір компетентними органами для втілення у відведених місцях; можливість отримати офіційний дозвіл на візуалізацію у міській раді або у мешканців певного будинку; розміщення художньо трансформованих дорожніх знаків у місцях, безпечних для учасників дорожнього руху.

Ключові слова: соціальні комунікації, дизайн, дорожні знаки, стріт-арт, творчість Клета Абрахама.

Постановка проблеми. Сучасні комунікації міста неможливо уявити без знаків дорожнього руху, візуальна символіка яких виконує комплекс функцій: безпека, оперативність руху, попередження про дорожньо-транспортні явища.

Виразність візуальних символів, їхня читабельність і швидке пригадування змісту — головні засади графічного дизайну дорожніх знаків. Однак їхня одноманітність у просторі міста спонукає деяких художників змінювати вихідне зображення, створюючи художню образність.

У такій конфліктній ситуації опинився Клет Абрахам, який своїм графічним дизайном активізує, а часом і провокує не тільки перехожих, а й правоохоронців.

Мета дослідження полягає в розкритті засад художньої трансформації дорожніх знаків К. Абрахамом у контексті стріт-арту як виду соціальної комунікації. Об'єктом дослідження є функціонування стріт-арту у громадській комунікації міст, а предметом — художня видозміна дорожніх знаків Клетом Абрахамом у контексті стріт-арту.

Проблематику дорожньо-транспортної комунікації, зокрема регламентацію та рекомендації щодо дорожніх знаків, зафіксовано в державних і міждержавних юридич-

них документах [9]. Тлумачення термінологічно-понятійного апарату образотворчого та технічного термінологічних полів бачимо у загальній і спеціалізованій довідковій літературі [5]. Історіографічний контекст вуличного мистецтва в соціальній комунікації досліджували, зокрема, Т. Кальницька, Е. Барлетт, Р. Раф [2; 8], Н. Корольова [10] та ін. Психологічні засади творчості художників стріт-арту висвітлено в публікаціях А. Кравцова, А. Горохова [4; 11] та ін., художня творчість Клета Абрахама як автора трансформацій дорожніх знаків стала об'єктом дослідження М. Роуз, Ж. Юп, Е. Браун [1; 3; 6; 7; 15; 16] та ін.

Виклад основного матеріалу. Поняття «стріт-арт» з'явилося у вітчизняному термінологічно-понятійному полі нещодавно. У перекладі з англійської воно означає «вуличне образотворче мистецтво». Йдеться про використання поверхонь здебільшого міських архітектурних об'єктів для переважно художніх зображень у різних техніках. Це поняття узгоджується з іншим — «урбан-артом», — яке так само означає місто як простір для втілення мистецьких ініціатив професійних художників і аматорів. Існує широкий діапазон видів стріт-арту: графіті (зокрема, спрей-арт, скретчінг), постери (некомерційні), мурали, трафарети тощо.



1



2



3



4

Своїми творами автори (райтери, спреєри та ін.) не тільки урізноманітнюють візуальний образ міста, а й несподівано змінюють його. Ці візуалізації переважно автономні щодо архітектури та ландшафту.

Мотиви такого виду творчості різні. Бажання художньої самореалізації та широкої глядацької аудиторії — лише один із них. А. Філіпс, Ф. Зак, М. Лоренц, Є. Лихачова зауважують, що в такий спосіб автори вуличних зображень, серед іншого, виходять зі сфери анонімності в публічний простір із амбіцією стати знаменитими; виявляють протест проти усталеного образу міста, громадських норм, політичних тенденцій; рефлексують щодо своїх уподобань, зокрема у субкультурних символах; вправляються у графіці, зокрема, в каліграфії; змагаються публічно між собою та владою за впливовість; означають у такій формі свою територію, лишаючи очевидне повідомлення; виконують замовлення маркетологів, рекламуючи щось; проводять дозвілля тощо [4; 11].

Поняття «дорожні знаки» означає технічні засоби дорожнього руху, стандартизовані графічні зображення, що встановлюють довкола дороги для повідомлення визначеної інформації учасникам дорожнього руху [5]. Такі знаки є символами дорожньої комунікації, мають умовний характер, визначені форму, розмір і забарвлення, зорієнтовані на водіїв і пішоходів як безпосередніх учасників дорожнього руху [5]. Попри те, що такі знаки створюють дизайнери, їх не вважають творами мистецтва, адже вони виконують утилітарну функцію, є уніфікованими, розтиражованими та стандартизованими.

У країнах, які ратифікували Віденську конвенцію про дорожній рух 1968 року (один із документів ООН), регламентовано параметри дорожніх знаків і вписано умови та процедури їхніх можливих змін країнами-підписантами [9].

Так, регламентовано графіку та технічну характеристику дорожніх знаків. Наприклад, не можна змінювати колір, основну графіку знака. Підкресленою умовою в характеристиці знака є його читабельність і зрозумілість фігурантам дорожнього руху. Дозволяється доповнювати написами внутрішній простір знака, проте без шкоди для його розуміння, і тільки компетентним органам. Щоправда, у цьому юридичному документі йдеться про можливість використання експериментальних дорожніх знаків, але за умов, що про це буде повідомлено у штаб-квартиру ООН, поінформовано водіїв у відповідній країні, а розташовуватимуться нові/онов-

лені дорожні знаки на експериментальних дорожніх ділянках [9].

Дорожні знаки стають графічною та композиційною основою для художньої творчості сучасних митців стріт-арту: виникають графічні образи та нові асоціації.

Так, вуличний митець Кід Хазо (Kid Hazo) із Філадельфії використовує стилістику дорожніх знаків (певні розмір, форму, колірну гаму, шрифтові особливості та ін.), аби продукувати власні твори графічного дизайну для мешканців міста. Інший митець — Клет Абрахам (Clet Abraham) — творить у містах різних країн світу, використовуючи реальні дорожні знаки як тло, композиційну основу з вихідними графічними мотивами.

Клет Абрахам — 53-річний французький художник із академічною освітою (навчався в Ecole des Beaux-Arts в Ренні) [12], який понад живе 20 років у Флоренції (Італія), має там дизайнерську студію-магазин, але його художня діяльність виходить за межі студійного простору. Він працює в різних художніх напрямках — живописі, скульптурі, графіці, художній фотографії та ін., — проте спеціалізується на стріт-арті: образотворчих інтерпретаціях графічного дизайну дорожніх знаків. Дослідник Метью Роуз [16] називає дизайн Клета семіотичною лабораторією, відзначає його «вільну руку» в образних коментарях з приводу місцевої політики чи місцевих подій.

В основі творчої концепції Абрахама лежить свобода вираження поглядів, порушення правил і цікавість до нічних таємниць [14; 16]. За словами художника, відсутність у нього галереї компенсувала вулиця, що дає прямий доступ до публіки.

Вибір К. Абрахамом дорожніх знаків як основи для творчого переосмислення ґрунтується передусім на соціальній позиції. Він вбачає у дорожніх знаках, особливо у їхньому засиллі — «ідіотичність», певну «антивідповідальність», яка «інвазивно» руйнує його та суспільство: з одного боку, дорожні знаки здаються художнику суворою беззаперечними символами влади, які наче сковують людей, а з другого боку, люди через безликість дорожніх знаків перестають їх помічати [6; 15]. Тому К. Абрахам «відчуває потребу в попередженні громадськості про абсурдність ситуації» та в доступний йому спосіб пропонує альтернативу у сприйнятті змісту символів на знаках [14]. З іншого погляду, маючи суспільний резонанс, нехай навіть епатажно — через порушення закону — художник робить собі рекламу. І хто знає, чи не є це складовою його бізнес-плану?!



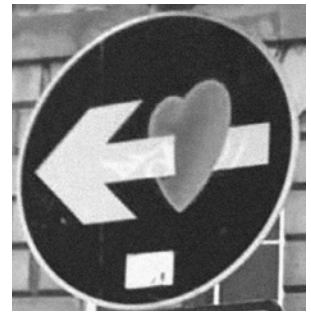
5



6



7



8

Абрахам вирішує для себе естетизувати дорожні знаки, надавши їм додаткових графічних елементів, що створюють художню образність, породжують індивідуальний емоційний імпульс та інтерпритації у глядачів.

Кожний художньо оновлений дорожній знак для Абрахама — це окрема історія, пов'язана з місцем його розташування, це мовчазний діалог між різними факторами: назви вулиці, конкретного магазину, будинку та ін. У свої твори він закладає то протест, то сатиру, то втілює поетичний образ, і завжди це є мистецьким вираженням [6], спонуканням звернути увагу не тільки на знак [15; 16], а на спільний візуальний простір [14].

К. Абрахам, створюючи художню образність дорожнього знака, зберігає оригінальну (вихідну) його функцію [15; 16]. Графічні доповнення до знаків, які він розробляє, мають переважно стриману колірну гаму, зумовлену вимогами; обсяг доданих елементів складає 10% [15], він наносить їх на клейку основу (імовірно, оракал), яку легко усунути з поверхні знака [12].

Серед найпопулярніших художніх образів К. Абрахама на дорожніх знаках виділяємо такі: знак відсутності виходу (тупик) у вигляді Т-подібного мотиву, доповнений стилізованим зображенням Ісуса, розп'ятого на Т-подібному хресті (іл. 1); знак заборони у вигляді горизонтальної білої смуги на червоному тлі постає образом резервуару для людини, яка тоне (іл. 2) чи обмеження творчості, де у схожу білу смугу вписаний образ розлюченого музиканта, який трощить гітару (іл. 3), чи свободи з відповідним словом (іл. 4), або людини в позі ембріона (іл. 5), чи екзекуцій над людиною, твариною у вигляді рабських лещат/колодок з отворами для рук і голови (іл. 6) чи продірявлений рогами бика бар'єр (іл. 7); чи, навпаки, жартівливі образи: стрілка-вказівник, доповнений зображенням простромленого серця, що його деякі називають «валентинкою» (іл. 8), знак дорожніх робіт із робітником на перепочинку (іл. 9) тощо.

Реакція представників влади та громадськості на творчість К. Абрахама неоднозначна. Так, влада Флоренції мириться з його ініціативами, а в Пістої (поблизу Флоренції) карабінери знищили 54 наклейки художника та оштрафували його на 2112,6 євро [1]; на півдні Італії його також оштрафували на кілька тисяч євро [6], оскільки він порушив «codice della strada» (закони дорожнього руху) [14], а також згадану Віденську конвенцію про дорожні знаки та сигнали, ратифіковану Італією (7 лютого 1997 року) [13]. В Осаці (Японія) 2015 року

заарештували подругу К. Абрахама на ім'я Мамі за підозрою у трансформації 80 знаків [15; 16].

Серед громадськості є прихильники та критики Абрахама [1; 3; 7; 14; 15; 16]. Беззаперечно цікавість і позитивні відгуки художньо оновлені дорожні знаки викликають у туристів, які сприймають об'єкти міста передусім емоційно, шукаючи оригінальні елементи. Поціновувачі Абрахама навіть мають завзяття відшукувати та розглядати дорожні знаки, позначені авторською інтерпретацією [6]. В інтернеті чимало дописувачів висловлюють захопленість і підтримку Абрахаму та сподіваються на розширення географії такого творчого підходу. На їхню думку, дорожній знак, переосмислений художньо, є джерелом натхнення для інших митців стріт-арту, спонукає глядачів по-іншому сприймати візуальний простір міста.

Критики художньої інтерпретації дорожніх знаків у цілому та з творчими доповненнями Абрахама зокрема, відзначають небезпеку для учасників руху, адже погіршується оперативність ідентифікації основного змісту знака; є такі, що закидають блюзнірство щодо релігійних почуттів громадян тощо.

Таким чином, соціальна комунікація сучасних міст не може позбавити художників і тих, хто у той чи інший спосіб долучається до стріт-арту, права створювати візуалізації. Проте індиферентно ставитися до свавільних візуалізацій, зокрема у графічній формі (інформаційного шуму), було би теж необачно. Утілюючи власну концепцію, і Абрахам, і значна частина вуличних художників щоразу наражаються на небезпеку санкцій і осуд частини громадян через відсутність належного діалогу між творцями, владою та громадськістю.

Уникнути конфліктів із громадськістю можливо, регламентувавши місця для творців вуличного мистецтва, ввівши ліміт художніх творів і відбір художніх проєктів відповідними компетентними органами для втілення



9

в особливих місцях. Також можливо запровадити надання офіційного дозволу на візуалізацію від міської ради чи громади певного будинку, розташовувати художньо трансформовані дорожні знаки у місцях, безпечних для учасників дорожнього руху.

Висновки. Отже, творчість К. Абрахама слід розглядати не тільки у контексті образотворчих підходів дизайнера і художника стріт-арту, а й зважаючи на її позицію

в морально-правовому дискурсі громадської відповідальності вуличного мистецтва. Виявлено, що Абрахам, докладаючи додаткові мотиви на дорожні знаки, не тільки епатує перехожих художніми витівками, а й встановлює комунікацію з широкою семантикою. Таким чином художник провокує перехожих реагувати на закладені в середовищі смисли, виробляти індивідуальне ставлення до середовища та осмислювати свободу, зокрема людини в суспільстві.

Література

1. Ангелы и демоны Клета Абрахама. URL: <https://bellezza-storia.livejournal.com/124745.html> (дата обращения: 1.05.2020).
2. *Бартлетт Е.* Стрит-арт. За свободным искусством по миру / пер. с англ. М. Крузе. Москва: ЭКСМО, 2016. 224 с.
3. *Браун Е.* Вино, котики і квіти: в Единбурзі художник крадькома розмалював дорожні знаки. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/other-news-46147249> (дата звернення: 1.05.2020).
4. *Горохов А.* Граффити: искусство или вандализм? URL: <https://www.dw.com/ru/граффити-искусство-или-вандализм/a-5950059> (дата обращения: 1.05.2020).
5. Дорожні знаки // Юридична енциклопедія: у 6 т. / відп. ред. Ю. С. Шемшученко. Київ: Укр. енциклопедія ім. М. П. Бажана, 1998. Т. 2: Д–Й. 744 с. URL: <http://cyclp.com.ua/content/view/1063/58/1/3/#11376> (дата звернення: 1.05.2020).
6. Знаки с особым смыслом. Интервью Клета Абрахама. URL: <http://www.shadesofflorence.com/shadesofflorence/intervju-kleta-abrahama> (дата обращения: 1.05.2020).
7. *Ульченко М.* Интервью с Клетом (Clet). URL: <http://unarus-sainitalia.ru/intervyu-s-kletom-abrakhamom.html> (дата обращения: 1.05.2020).
8. *Кальницкая Т.Г.* Стрит-арт. За свободным искусством по миру. Москва: ЭКСМО, 2017. 224 с.
9. Конвенция о Дорожных Знаках и Сигналах 1968 года. Европейское Соглашение, дополняющее Конвенцию. Протокол о разметке дорог к Европейскому Соглашению (Сводный текст 2006 года) / Европейская экономическая комиссия; отдел транспорта Организации Объединенных Наций. Нью-Йорк, Женева, 2007. 239 с. URL: https://www.unece.org/fileadmin/DAM/trans/conventn/Conv_road_signs_2006v_RU.pdf (дата обращения: 1.05.2020).
10. *Королева Н.* Что пишут студенты на стенах туалетов? URL: <https://www.dw.com/ru/что-пишут-студенты-на-стенах-туалетов/a-4477674> (дата обращения: 1.05.2020).
11. *Кравцов А.* Закон о граффити: зачем он нужен властям Москвы. URL: <https://www.dw.com/ru/закон-о-граффити-зачем-он-нужен-властям-москвы/a-46133479> (дата обращения: 1.05.2020).
12. Clet Abraham. URL: <https://www.artsper.com/en/contemporary-artists/italy/6737/clet-abraham> (access date: 05.01.2020).
13. Convention on Road Signs and Signals. URL: https://treaties.un.org/Pages/ViewDetailsIII.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XI-B-20&chapter=11 (access date: 05.01.2020).
14. Florence street sign art by Clet. URL: <https://www.visittuscany.com/en/ideas/florence-street-sign-art-by-clet/> (access date: 05.01.2020).
15. *Jupe Jeargette.* Illegal to date a street artist? Apparently so in Japan. URL: <https://girlinflorence.com/2015/01/15/illegal-to-date-a-street-artist-apparently-so-in-japan> (access date: 05.01.2020).

References

1. Angelyi i demonyi Kleta Abrahama. URL: <https://bellezza-storia.livejournal.com/124745.html> (access date: 1.05.2020).
2. *Bartlett E.* Strit-art. Za svobodnym iskusstvom po miru / per. s angl. M. Kruze. Moskva: EKSMO, 2016. 224 s.
3. *Braun E.* Vyno, kotyky i kvity: v Edynburzi khudozhnyk kradkoma rozmaluiuv dorozhni znaky. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/other-news-46147249> (access date: 1.05.2020).
4. *Gorohov A.* Graffiti: iskusstvo ili vandalizm? URL: <https://www.dw.com/ru/graffiti-iskusstvo-ili-vandalizm/a-5950059> (access date: 1.05.2020).
5. *Dorozhni znaky* // Yurydychna entsyklopediia: u 6 t. / vidp. red. Yu. S. Shemshuchenko. Kyiv: Ukr. entsyklopediia im. M. P. Bazhana, 1998. T. 2: D–Y. 744 s. URL: <http://cyclp.com.ua/content/view/1063/58/1/3/#11376> (access date: 1.05.2020).
6. *Znaki s osobyim smyislom.* Intervyu Kleta Abrahama. URL: <http://www.shadesofflorence.com/shadesofflorence/intervju-kleta-abrahama> (access date: 1.05.2020).
7. *Ulchenko M.* Intervyu s Kletom (Clet). URL: <http://unarus-sainitalia.ru/intervyu-s-kletom-abrakhamom.html> (access date: 1.05.2020).
8. *Kalnitskaya T. G.* Strit-art. Za svobodnym iskusstvom po miru. Moskva: EKSMO, 2017. 224 s.
9. *Konventsija o Dorozhnyh Znakah i Signalah 1968 goda.* Evropeyskoe Soglashenie, dopolnyayuschee Konventsiyu. Protokol o razmetke dorog k Evropeyskomu Soglasheniyu (Svodnyiy tekst 2006 goda) / Evropeyskaya ekonomicheskaya komissiya; otdel transporta Organizatsii Ob'edinennyih Natsiy. Nyu-York, Zheneva, 2007. 239 s. URL: https://www.unece.org/fileadmin/DAM/trans/conventn/Conv_road_signs_2006v_RU.pdf (access date: 1.05.2020).
10. *Koroleva N.* Chto pishut studentyi na stenah tualetov? URL: <https://www.dw.com/ru/chto-pishut-studentyi-na-stenah-tualetov/a-4477674> (access date: 1.05.2020).
11. *Kravitsov A.* Zakon o graffiti: zachem on nuzhen vlastyam Moskvyyi. URL: <https://www.dw.com/ru/zakon-o-graffiti-zachem-on-nuzhen-vlastyam-moskvyi/a-46133479> (access date: 1.05.2020).
12. Clet Abraham. URL: <https://www.artsper.com/en/contemporary-artists/italy/6737/clet-abraham> (access date: 05.01.2020).
13. Convention on Road Signs and Signals. URL: https://treaties.un.org/Pages/ViewDetailsIII.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XI-B-20&chapter=11 (access date: 05.01.2020).
14. Florence street sign art by Clet. URL: <https://www.visittuscany.com/en/ideas/florence-street-sign-art-by-clet/> (access date: 05.01.2020).
15. *Jupe Jeargette.* Illegal to date a street artist? Apparently so in Japan. URL: <https://girlinflorence.com/2015/01/15/illegal-to-date-a-street-artist-apparently-so-in-japan> (access date: 05.01.2020).

16. Rose M. Altered Street Signs of Clet Abraham in Florence and elsewhere make some smile, others take action. URL: <https://www.theartblog.org/2018/02/altered-street-signs-of-clet-abraham-in-florence-and-elsewhere-make-some-smile-others-take-action/> (access date: 05.01.2020).

16. Rose M. Altered Street Signs of Clet Abraham in Florence and elsewhere make some smile, others take action. URL: <https://www.theartblog.org/2018/02/altered-street-signs-of-clet-abraham-in-florence-and-elsewhere-make-some-smile-others-take-action/> (access date: 05.01.2020).

Bobrenko R.

Artistic Transformation of Road Signs in the Works of Klet Abraham in the Context of Street Art

Abstract. The aim of the study is to unveil the foundations of the artistic transformation of road signs by K. Abraham in the context of street art as a form of social communication. The choice of road signs as a basis for the creative rethinking of K. Abraham is based primarily on the social position: to deprive monotony the road signs in an artistic and aesthetic way and at the same time to attract the attention of road users. Each artistically enhanced road sign is a separate story for Abraham, related to its location. In his works, he puts the protest, then the satire, then embodies the poetic image, and always encourages to pay attention not only to the sign, but to the common visual space.

While working, Abraham and many street artists, are endangered to sanctions and condemnation due to the lack of proper dialogue between the creators, the authorities and the local community. The best chances to resolve the situation are to regulate of places for street artists, to limit the works of art, to introduce selection by the authorities of artistic projects to be implemented in certain places; to obtain official permission for visualization from the city council or local community; to place artistically transformed road signs in the places safe for road users.

Keywords: social communications, design, road signs, street art, Clet Abraham.

Бобренко Р. В.

Художественная трансформация дорожных знаков в творчестве Клета Абрахама в контексте стрит-арта

Аннотация. Выбор дорожных знаков для творческого переосмысления К. Абрахамом основывается прежде всего на социальной позиции: художественно-эстетическим способом разнообразить дорожные знаки и одновременно привлечь к ним внимание участников дорожного движения. Не исключено, что художник таким образом рекламирует свой бренд. Абрахам сохраняет основную функцию дорожного знака, добавляет к нему графические элементы, создающие художественный образ, что порождает индивидуальный эмоциональный импульс и содержание у зрителей.

Каждый художественно обновленный дорожный знак для Абрахама — это отдельная история, связанная с местом его расположения. В свои произведения он закладывает то протест, то сатиру, то воплощает поэтический образ, и всегда побуждает обратить внимание не только на знак, а на общее визуальное пространство.

Воплощая собственную концепцию, и Абрахам, и значительная часть уличных художников каждый раз подвергаются опасности санкций и осуждения части граждан из-за отсутствия надлежащего диалога между создателями, властью и общественностью.

По мнению автора, примерами решения ситуации является регламентация мест для создания произведений уличного искусства, лимитированность художественных проектов и их отбор компетентными органами для воплощения в особых местах; возможность получить официальное разрешение на визуализацию в городском совете или общины определенного дома (как воплощение права на ее самоуправление); расположение художественно трансформированных дорожных знаков в местах безопасных для участников дорожного движения.

Ключевые слова: социальные коммуникации, дизайн, дорожные знаки, стрит-арт, Клет Абрахам.